

Sygn. akt **XXVIII C 19943/21**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **8 lutego 2024 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: Jakub Niedziałkowski

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **8 lutego 2024 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **(...) S.A. z siedzibą w W.**

przeciwko **R. W. i Z. W.**

o zapłatę i zmianę wysokości świadczenia

1. umarza postępowanie w części obejmującej powództwo o:

- zapłatę kwoty **160.823,07 zł (sto sześćdziesiąt tysięcy osiemset dwadzieścia trzy złote 07/100)** wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od tej kwoty,

- zmianę wysokości świadczenia (ukształtowanie),

- zapłatę kwoty **165.715,22 zł (sto sześćdziesiąt pięć tysięcy siedemset piętnaście złotych 22/100)** wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od tej kwoty,

2. oddala powództwo w pozostałej części,

3. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od powoda na rzecz pozwanych kwotę **10.834 zł (dziesięć tysięcy osiemset trzydzieści cztery złote)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt **XXVIII C 19943/21**

UZASADNIENIE

Powód (dalej także jako: bank) w pozwie wniósł o zasądzenie od pozwanych solidarnie (dalej także jako: kredytobiorcy, konsumenta) kwoty 668.323,09 zł (w tym 507.500,02 zł tytułem zwrotu równowartości kapitału kredytu i 160.823,07 zł tytułem wynagrodzenia za korzystanie z kapitału) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5.11.2021 r. do dnia zapłaty. W razie oddalenia powództwa o zapłatę kwoty 160.823,07 zł powód wniósł o zmianę wysokości świadczenia w kwocie 507.500,02 zł tytułem zwrotu równowartości kapitału kredytu (waloryzacja sądowa) i zasądzenie na rzecz powoda dodatkowo kwoty 165.715,22 zł z odsetkami od dnia następującego po dniu doręczenia pozwu do dnia zapłaty.

Pismem procesowym z dnia 7.11.2023 r. (k. 152) powód cofnął powództwo w zakresie żądania zapłaty kwoty 160.823,07 zł oraz wskazał, że dotychczasowe żądanie ewentualne czyni drugim żądaniem głównym.

Na rozprawie pełnomocnik cofnął pozew w zakresie żądań z tytułu wynagrodzenia za korzystanie z kapitału i waloryzacji ze zrzeczeniem się roszczenia.

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 16.08.2008 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której bank udzielił stronie pozwanej kredytu w kwocie 507.500 zł na okres 240 miesięcy w celu sfinansowania zakupu domu na działce nr (...) w R.. Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę stawki LIBOR CHF 3M i stałej marży banku. Kredyt był waloryzowany walutą CHF (§ 1 ust. 3). Kwota kredytu wyrażona w walucie CHF została określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej banku z dnia i godziny uruchomienia kredytu/transzy kredytu (§ 7 ust. 1 zdanie drugie), a raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 5).

Dowód: umowa – k. 21-25.

Kredyt został uruchomiony w okresie od dnia 3.07.2008 r. do dnia 18.12.2008 r. kwotami 372.500 zł, 80.300,01 zł, 20.900,01 zł i 33.800 zł (łącznie 507.500,02 zł).

Dowód: zaświadczenie – k. 40-43.

W dniach 30.09.2021 r. i 7.10.2021 r. pozwanym zostały doręczone pisma, w którym powód wezwał ich do zapłaty w terminie miesiąca kwot 507.500,02 zł tytułem zwrotu równowartości kapitału kredytu i 160.823,07 zł tytułem wynagrodzenia za korzystanie z kapitału.

Dowód: wezwania wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru - k. 45-61.

W piśmie z dnia 26.05.2020 r. skierowanym do powoda, pozwani oświadczyli, że żądają zwrotu wpłaconej do baku w wykonaniu nieważnej umowy kwoty 572.681,91 zł. Pozwani wskazali, że w wykonaniu nieważnej umowy pozyskali od banku świadczenie wzajemne w wysokości 507.500 zł, oświadczyli, że powyższą kwotę potrącają z należnego im świadczenia wynoszącego 572.681,91 zł plus odsetki ustawowe w wysokości 37.500,60 zł. Powyższe pismo zostało nadane priorytetową przesyłką poleconą rejestrowaną na adres powoda z dnia 26.05.2020 r.

Dowód: oświadczenie wraz z potwierdzeniem nadania – k. 142-143, 166-168.

W wykonaniu umowy kredytu powód pobrał od pozwanych kwotę łącznie 572.681,91 zł tytułem rat kredytu.

Pismem z dnia 3.02.2017 r. pozwani wezwali powoda do zapłaty kwoty 163.964,03 zł tytułem różnicy pomiędzy wysokością rat kredytu pobranych przez bank z uwzględnieniem zapisów klauzuli waloryzacyjnej zawartej w treści umowy a sumą rat należnych bankowi wyliczonych bez mechanizmu waloryzacji.

Pismem procesowym z dnia 28.05.2020 r. kredytobiorcy dokonali modyfikacji powództwa przeciwko bankowi w sprawie prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie pod sygn. akt II C 114/17 w ten sposób, że wnieśli o ustalenie nieważności umowy kredytu zawartej przez strony i zasądzenie na ich rzecz od banku kwoty 65.181,91 zł.

Wyrokiem z dnia 22.10.2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie, w sprawie o sygn. akt II C 114/17, ustalił, że umowa kredytu nr (...) z dnia 16.08.2008 r. jest nieważna i zasądził od banku na rzecz kredytobiorców kwotę 65.181,91 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie. Wyrok ten został zaskarżony przez bank apelacją. Wyrokiem z dnia 10.11.2021 r., w sprawie o sygn. akt V ACa 373/21, Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację banku. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Apelacyjny w Warszawie wskazał, że umowa kredytu nie jest bezwzględnie nieważna z mocy art. 58 § 1 k.c. w zw. z 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe, natomiast zawiera ona niedozwolone postanowienia umowne w § 7 ust. 1 i § 11 ust. 5, bez których nie może być wykonywana, w rezultacie czego jest nieważna. Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził ponadto, że kredytobiorcy zwrócili już bankowi kwotę, którą otrzymali tytułem kredytu.

Dowód: pisma procesowe – k. 164-191, wyrok – k. 127, uzasadnienie wyroku – k. 141 .

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd zważył, co następuje:

Strona powodowa cofnęła pozew w zakresie żądań z tytułu wynagrodzenia za korzystanie z kapitału i waloryzacji ze zrzeczeniem się roszczenia, a zatem wymóg z art. 203 § 1 k.p.c. został spełniony. Ponadto okoliczności sprawy nie wskazują, aby cofnięcie pozwu było sprzeczne z prawem lub zasadami współzycia społecznego albo zmierzało do obejścia prawa (art. 203 § 4 k.p.c.). Wobec tego postępowanie zostało w powyższym zakresie umorzony na podstawie art. 355 k.p.c.

Powództwo jest bezzasadne w pozostałej części.

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu *ex tunc* oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (*condictio sine causa*) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast fakt, że kredytobiorcy przysługuje wobec banku analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać oddalenia powództwa banku o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub 4 k.c.1 Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Powód wypłacił stronie pozwanej łącznie kwotę 507.500,02 zł tytułem uruchomienia kredytu, a zatem powodowi przysługiwała wobec pozwanych wierzytelność o zapłatę powyższej kwoty. Wierzytelność ta wygasła jednak na skutek potrącenia, co zostało wyjaśnione dalej.

Przedawnienie.

Umowa kredytu nie jest bezwzględnie nieważna z uwagi na jej sprzeczność z ustawą (art. 58 § 1 k.c.) ani z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), a wobec tego bieg terminu przedawnienia roszczenia powoda nie rozpoczął się już w dniu spełnienia przez niego świadczenia wobec pozwanych (wypłaty kredytu), lecz w najwcześniejszym terminie, w którym dowiedział się on, że kredytobiorcy kwestionują zawarte w umowie kredytu postanowienia umowne i nie zgadzają się na ich stosowanie (art. 120 § 1 zdanie drugie k.c.). Nie sposób bowiem uznać, aby bank mógł podjąć czynności zmierzające do dochodzenia swojego roszczenia wobec kredytobiorcy we wcześniejszym terminie, skoro uprzednio nie wiedział, że postanowienia umowy kredytu są kwestionowane przez kredytobiorcę, który wywodzi swoje roszczenie restytucyjne z nieważności umowy. Z przeprowadzonych w sprawie dowodów wynika, że najwcześniejszą chwilą, z którą powód uzyskał powyższą wiedzę było doręczenie mu oświadczenia kredytobiorców z dnia 26.05.2020 r. Była to zarazem data, w której powód dowiedział się o wystąpieniu przez kredytobiorców z żądaniem restytucyjnym opartym na twierdzeniu o nieważności umowy, a z treści pozwu wynikało niewątpliwie, że kredytobiorca jest świadomy skutków stwierdzenia nieważności umowy i akceptuje je. 2

W konsekwencji, bieg terminu przedawnieniu rozpoczął się najwcześniej z dniem 27.05.2020 r. Termin przedawnienia roszczenia powoda, jako związanego z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, wynosił 3 lata (art. 118 k.c.). Bieg terminu przedawnienia roszczenia powoda upływałby zatem z dniem 31.12.2023 r., aczkolwiek przed tą datą doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia na skutek wniesienia pozwu w dniu 22.12.2021 r. (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.).

W rezultacie, roszczenie powoda nie jest przedawnione.

Brak jest podstaw do przyjęcia, że bieg terminu przedawnienia roszczenia powoda rozpoczął się z datą wcześniejszą, w szczególności w datach wypłaty poszczególnych transz kredytu lub z datą wpisu klauzul przeliczeniowych do rejestru klauzul niedozwolonych. Faktem jest, że niedozwolone postanowienia umowne nie wiązały pozwanych od początku, a

umowa jest nieważna ex tunc, nie sposób jednak przyjąć, aby powód mógł rzeczywiście dochodzić własnego roszczenia jeszcze zanim pozwani zażądali ustalenia nieważności umowy, wystąpili ze stosownym żądaniem zapłaty czy choćby powołali się na nieważność umowy w piśmie pozasądowym. Niewątpliwym jest, że powód musiał mieć świadomość wpisu stosowanych przez siebie postanowień umownych do rejestru klauzul niedozwolonych, niemniej jednak z okoliczności braku związania konsumentów tymi postanowieniami nie wynika sama z siebie okoliczność, że umowa jest nieważna. Faktem jest, że pozwani zakwestionowali zawarte w umowie postanowienia w reklamacji złożonej w 2017 r. i w pozwie złożonym w tym samym roku, niemniej jednak zarówno reklamacja jak i pozew obejmowały żądania oparte na sformułowanym przez pozwanych pierwotnie założeniu, że umowa jest ważna i jest możliwe jej utrzymanie w mocy po wyeliminowaniu niedozwolonych postanowień umownych. Jeśli wziąć pod uwagę te okoliczności oraz fakt, że przed 2017 r. umowa była realizowana przez pozwanych, którzy nie zgłaszali jakichkolwiek zastrzeżeń co do jej treści, to nie sposób przyjąć, aby realnie powód mógł uprzednio wystąpić z roszczeniem o zapłatę należności wynikających z tego, że umowa jest nieważna.

Niezależnie jednak od powyższego, należy zwrócić uwagę, że nawet w razie przyjęcia innego (wcześniejszego) terminu, w którym miałyby rozpocząć bieg termin przedawnienia roszczenia powoda, to roszczenie to i tak nie uległo przedawnieniu, skoro pozwani w piśmie z dnia 26.05.2020 r. wskazali, że „w wykonaniu nieważnej umowy pozyskali od Banku świadczenie wzajemne w wysokości 507.500 zł” (k. 143), co stanowiło niewłaściwe uznanie długu, które spowodowało przerwanie biegu przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 2 k.c.) i rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia z dniem złożenia powyższego oświadczenia na nowo (art. 124 § 1 k.c.). Nawet gdyby więc przyjąć, że bieg terminu przedawnienia roszczenia powoda rozpoczął się już w dniu 3.02.2017 r., to wówczas jego roszczenie nie było przedawnione w dniu 9.07.2018 r., czyli w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, a zatem zgodnie z art. 5 ust. 1 tej ustawy, do roszczenia powoda miał zastosowanie termin przedawnienia wynikający z art. 118 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 9.07.2018 r., czyli termin ten kończył się z upływem ostatniego dnia roku kalendarzowego.³ Bieg terminu przedawnienia roszczenia powoda upływałby zatem z dniem 31.12.2020 r., aczkolwiek przed tą datą doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia na skutek złożenia przez pozwanych wspomnianego wyżej oświadczenia w dniu 26.05.2020 r., a następnie na skutek wniesienia pozwu w dniu 22.12.2021 r.

Co więcej, złożenie przez pozwanych zarzutu potrącenia w niniejszej sprawie było jednoznaczne ze zrzeczeniem się zarzutu przedawnienia (art. 117 § 2 k.c.).

Niemniej jednak, gdyby hipotetycznie przyjąć, że roszczenie powoda jest jednak przedawnione, a pozwani nie mogli skutecznie zrzec się zarzutu potrącenia lub że pomimo tego Sąd powinien wziąć pod uwagę z urzędu okoliczność przedawnienia roszczenia powoda, to po rozważeniu interesów stron względy słuszności uzasadniają stwierdzenie, że w niniejszej sprawie ma miejsce wyjątkowy przypadek, uzasadniający nieuwzględnienie upływu terminu przedawnienia (art. 117¹ § 1 k.c.). W przeciwnym wypadku doszłoby bowiem do sytuacji, w której pozwani mogliby odzyskać od powoda wszystkie spełnione świadczenia, natomiast powód nie odzyskałby od pozwanych żadnych świadczeń. Tak daleko idąca dysproporcja nie znajduje uzasadnienia nawet jeśli wziąć pod uwagę, że pozwani są konsumentami, a powód jest bankiem, który stosował w umowie niedozwolone postanowienia umowne. Do tożsamego wniosku prowadzi rozważenie okoliczności wskazanych w art. 117¹ § 2 k.c., a mianowicie faktu, że termin przedawnienia roszczenia powoda wynosi zaledwie 3 lata w zestawieniu z 10-letnim terminem przedawnienia roszczenia pozwanych, a tym bardziej z 20-letnim okresem, na który została zawarta umowa kredytu (art. 117¹ § 2 pkt 1 k.c.), faktu, że powód wystąpił z pozwem w niedługim czasie po upływie terminu przedawnienia jego roszczenia (art. 117¹ § 2 pkt 2 k.c.) oraz faktu, że opóźnienie we wniesieniu pozwu przez powoda wynikało z tego, że od 2017 roku toczyło się postępowanie sądowe dotyczące prawnej oceny umowy kredytu, a w toku tego postępowania kredytobiorcy nigdy nie podnosili, że nie zamierzają zwrócić kapitału kredytu i uznają roszczenie powoda z tego tytułu za przedawnione, natomiast deklarowali, że są świadomi skutków stwierdzenia nieważności i godzą się na nie - czego logiczną konsekwencją musiało być zatem zaakceptowanie faktu, że kredytobiorcy powinni zwrócić bankowi równowartość kapitału kredytu (art. 117¹ § 2 pkt 3 k.c.).

Potrącenie.

Zarzut potrącenia podniesiony przez pozwanych okazał się skuteczny. Wprawdzie powód oświadczył, że „z ostrożności procesowej wskazuje na wadliwość dokonanego potrącenia, zarówno w aspekcie materialnym, jak i procesowym” (k. 158v), ale stanowisko to jest pozbawione merytorycznej treści, skoro nie jest wiadome, jakie twierdzenia w rzeczywistości zgłasza powód poza samym faktem, że uznaje potrącenie za nieskuteczne. W rzeczywistości powód ograniczył się do wskazania, że oświadczenie o potrąceniu miało charakter warunkowy (k. 158). Stanowisko to nie zasługuje na uwzględnienie, skoro sam pozwany przyznał jednocześnie, że w istocie oświadczenie pozwanych nie zawierało w swojej treści warunku, jednak warunek ten wynikał z faktu, że w dacie złożenia przez pozwanych oświadczenia o potrąceniu umowa pozostawała ważna. Ze stanowiskiem tym nie sposób się zgodzić, gdyż wyrok sądu ustalający nieważność umowy ma charakter deklaratoryjny, a umowa jest ważna *ex tunc*.

Oświadczenie o potrąceniu złożone przez pozwanych spełnia wymogi z art. 498-499 k.c., zaś zarzut potrącenia został złożony zgodnie z art. 203¹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Zarzut potrącenia został zgłoszony w piśmie procesowym przy wdaniu się w spór co do istoty sprawy, tj. w odpowiedzi na pozew, która nie zawierała żadnych braków formalnych.

Podstawą zarzutu potrącenia jest wierzytelność pozwanych z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda (art. 203¹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Mianowicie obie wierzytelności obejmują roszczenia o zwrot świadczeń nienależnych spełnionych w wykonaniu tej samej nieważnej umowy kredytu. Jest przy tym oczywiste, że nieważność umowy oznacza, że każdej ze stron przysługują osobne wierzytelności o zapłatę, jednak nie oznacza to, że wynikają one z innych stosunków prawnych – w obu wypadkach są to wierzytelności o zwrot świadczeń nienależnych spełnionych w wykonaniu tej samej nieważnej umowy. Odmienna interpretacja oznaczałaby, że niemożliwe jest zgłoszenie zarzutu potrącenia wierzytelności o zwrot świadczenia nienależnego, co prowadziłoby do zupełnie nieracjonalnych rezultatów. Wobec tego konieczne jest przyjęcie wykładni funkcjonalnej i systemowej (uwzględniającej, że zgodnie z art. 498 § 1 k.c., gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony) przepisu art. 203¹ § 1 pkt 1 k.p.c., uwzględniającej możliwość przedstawienia do potrącenia wierzytelności z tytułu świadczenia nienależnego spełnionego w wykonaniu tej samej nieważnej umowy.

Obie strony były wobec siebie dłużnikami i wierzycielami, obie wierzytelności miały charakter pieniężny, a wierzytelność pozwanych była wymagalna i zaskarżalna (art. 498 § 1 k.c.). Z przeprowadzonych dowodów wynika, że powód spełnił wobec pozwanych świadczenie nienależne w kwocie 507.500,02 zł, zaś pozwani spełnili wobec powoda świadczenie nienależne w kwocie 572.681,91 zł, fakty te były zresztą bezsporne. Oświadczenie o potrąceniu zostało złożone przez pozwanych powodowi (art. 499 k.c.) i spowodowało ono wzajemne umorzenie wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej, czyli wierzytelności w kwocie 507.500,02 zł przysługującej powodowi, która wobec tego wygasła w całości. Pozwani przedstawili dowód nadania pisma z oświadczeniem o potrąceniu na adres powoda, a ponadto powód nigdy nie kwestionował faktu otrzymania tego oświadczenia. Co więcej, powód nie kwestionował również faktu, że wierzytelność pozwanych była wymagalna w dacie złożenia przez nich oświadczenia o potrąceniu, a zatem również ta okoliczność była między stronami bezsporna. Niemniej jednak, nawet gdyby przyjąć inaczej, to wówczas należy zauważyć, że z oświadczenia pozwanych wynikało, że uznają oni, że bank jest wobec nich dłużnikiem w zakresie kwoty 572.681,91 zł, a zatem oświadczenie to zawierało w sobie *implicite* wezwanie do zapłaty powyższej kwoty, a zatem wierzytelność pozwanych stała się wymagalna najpóźniej z datą doręczenia powodowi pisma pozwanych z dnia 26.05.2020 r. W tej sytuacji skutek w postaci potrącenia nastąpił po kolejnym doręczeniu powodowi odpisu pisma pozwanych z dnia 26.05.2020 r., co miało miejsce w toku niniejszego procesu co najmniej dwukrotnie, gdyż kopia tego świadczenia stanowiła załącznik do odpowiedzi na pozew i do pisma procesowego pełnomocnika pozwanych z dnia z dnia 20.11.2023 r., a należy przyjąć domniemanie faktyczne, że pełnomocnik powoda, któremu oświadczenia te zostały doręczone, poinformował o tym swojego mocodawcę, czego niewątpliwie wymaga należąca staranność realizowana przy pełnieniu funkcji profesjonalnego pełnomocnika procesowego przez osobę wykonującą

zawód zaufania publicznego. Nawet gdyby przyjąć odmiennie, to należy zauważyć, że obaw wspomniane pisma procesowe pełnomocnika pozwanych zawierały w swojej treści sformułowane zarzuty potrącenia, które w tej sytuacji należałoby uznać za oświadczenia o potrąceniu, a niewątpliwie o treści powyższych pism procesowych pełnomocnik powoda miał obowiązek zawiadomić swojego mocodawcę.

Koszty procesu.

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwoty:

- 34 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,
- 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

1 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

2 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

3 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.05.2022 r., III CZP 46/22,